

جنگ رسانه‌ای در فضای سایبر

حمیدضیایی پرور^۱

فناوری اینترنت از مهم‌ترین ابزارهایی است که آمریکایی‌ها برای اجرای طرح‌های تغییر حکومت‌ها در قرن ۲۱ از آن استفاده کردند. جاسوسی اینترنتی، تشکیل اجتماعات مجازی، نافرمانی مدنی، دمکراسی دیجیتال، افکارسازی از طریق اینترنت، فرقه‌گرایی از طریق اینترنت، اپوزیسیون اینترنتی، نفوذ و خرابکاری اینترنتی، مبارزه با کنترل خبری حکومت‌ها از طریق اینترنت و کسب اطلاعات از سیستم‌های اجتماعی و سیاسی از طریق اینترنت، برخی از راهکارها و تکنیک‌هایی هستند که در این زمینه به کار گرفته شده‌اند. در این مقاله تکنولوژی‌هایی که در فضای سایبر برای جنگ رسانه‌ای و روانی استفاده می‌شوند، بررسی و تجزیه و تحلیل شده‌اند.

مقدمه

اینترنت، شش سرویس اصلی به نام‌های ایمیل، وبسایت، وبلاگ، فروم، چت‌روم و یوزنت دارد؛ دیگر سرویس‌های اینترنتی نیز از ترکیب این شش تکنولوژی ایجاد شده‌اند؛ برای مثال اورکات ترکیبی از ایمیل، چت، وبسایت و فروم است؛ گوگل و ویکی پدیا نیز انواع تکنولوژی‌های اینترنتی را در قالب نسل دوم وب^۱ به کار گرفته‌اند. هر یک از تکنولوژی‌های اینترنتی قابلیت‌های ویژه‌ای برای بهره‌برداری در جنگ‌های اینترنتی و براندازی نرم دارند. یک محیط چت‌روم با توان کاربرد و انتقال صوت و تصویر و متن، همه امکانات لازم را برای جاسوسی اینترنتی دارد. متخصص جنگ‌روانی می‌تواند با استفاده از تالارهای گفتگو یا وبسایت‌های شبکه شده، موضوعی هدفدار را بین یک گروه خاص مطرح و از بازتاب‌ها و واکنش‌های کاربران، براساس برنامه‌ریزی صورت گرفته، به نفع خود بهره‌برداری کند. ارائه فهرستی از میل‌گروپ‌ها که تعداد آنها در ایران بیش از صد تاست و شمار مشترکان آنها هم به بیش از ۲ میلیون می‌رسد، به انتشار یک شایعه یا خبر تحریف یا سانسور شده کمک می‌کند؛ بدون آنکه این خبر از دروازه‌های کنترلی حاکمیت عبور کند. این تکنولوژی‌ها هر روز پیشرفته‌تر و انعطاف‌پذیرتر می‌شوند و قابلیت‌های بیشتری برای استفاده شدن در جنگ نرم بین آمریکا و ایران پیدا می‌کنند به گونه‌ای که با گذشت زمان‌ها، تکیه آمریکایی‌ها بر این تکنولوژی بیشتر از گذشته می‌شود.

وبلاگ‌ها

وبلاگ‌ها یکی از مهم‌ترین مزیت‌های نسبی ایرانیان در محیط اینترنت هستند؛ به طوری که وبلاگ‌های فارسی در سال‌های ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۴، از نظر تعداد رتبه اول وبلاگ‌های جهان شدند. در حال حاضر وبلاگ‌های فارسی رتبه دهم جهانی را دارند. بیش از ۵ میلیون وبلاگ فارسی در بلاگ سرویس‌های مختلف ثبت شده است که از این تعداد حدود ۴۵۰ هزار وبلاگ که عدد چشمگیری است، فعال هستند. وبلاگ‌ها تأثیرات سیاسی، اجتماعی و امنیتی گسترده‌ای در ایران داشته‌اند و دارند.

وبلاگ‌ها از رسانه‌های مورد توجه سازمان‌های جاسوسی از جمله سیا هم هستند تاجایی که مسئولان اطلاعات آمریکا بلاگ‌ها را ابزاری کارآمد برای ارتقای فعالیت‌های جاسوسی می‌دانند. کارشناسان اینترنتی در آمریکا بر این باورند که وبلاگ‌ها نقش مهمی در ارتقای فعالیت‌های اطلاعاتی و امنیتی دارند. کریس الکساندر که از مسئولان اطلاعات

نظامی و از فرماندهان ارتش ایالات متحده است می‌گوید: بلاگ‌ها در گسترش و ارتقای کارایی فعالیت‌های اطلاعاتی جامعه جاسوسی آمریکا، مؤثرند؛ از این‌رو جامعه اطلاعاتی آمریکا باید وبلاگ‌ها را به شبکه کامپیوتری طبقه‌بندی شده خود اضافه کند. به گفته وی وبلاگ‌ها به عنوان پل‌های ارتباطی اطلاعاتی بین شمار زیادی از افراد، مأموران را در کسب اطلاعات دقیق‌تر دربارهٔ مسائل امنیتی یاری می‌کنند(۱).

شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی، اجتماعات مجازی موجود در فضای سایبر هستند؛ شکل‌گیری این شبکه‌ها از طریق گروه‌های ایمیلی، وبلاگ‌ها، چت روم‌ها، فروم‌ها، و سایت‌های دوست‌یابی نظیر اورکات و قزاق ممکن است.

شبکه‌های اجتماعی برپایه اینترنت از قبیل facebook.com و myspace.com در بین جوانان آمریکایی محبوبیت بسزایی کسب کرده‌اند. این شبکه‌ها در عین حال که فضاهای دوست‌یابی هستند، مکان‌هایی برای تبادل نظری محسوب می‌شوند(۲). ایرانیان در میان کاربران اینترنتی و به‌ویژه در استفاده از امکاناتی مانند وبلاگ‌نویسی یا حضور در سایت‌هایی مانند «اورکات» همیشه در بالاترین رده‌ها قرار دارند. جوانان ایرانی در میان اعضای «اورکات» نیز شمارشان چشمگیر است. ایرانی‌ها، نصف آمریکایی‌ها و دو برابر هندی‌ها، در اورکات عضو دارند؛ یعنی رتبه سوم میان همه اعضای اورکات. این رقم از آمار رسمی این سایت به دست آمده است و شامل ایرانیانی که محل اقامت خود را خارج از کشور ذکر کرده‌اند، نمی‌شود(۳).

اپوزیسیون اینترنتی

تشکیل گروه‌های سیاسی روی اینترنت، یعنی گروه‌هایی که یا وانمود می‌کنند که وابسته به نهاد یا گروه سیاسی خاصی نیستند یا این موضوع را پنهان می‌کنند، از روش‌های دیگر فعالیت بر ضد نظام اسلامی محسوب می‌شود. برخی از روزنت‌های سرشناس وابسته به این گروه‌ها، آشکار گرایش‌ها و مجموعه‌ای از فعالیت‌های تخریب‌گرانه علیه سیستم سیاسی ایران را هدایت و راهبری می‌کنند؛ همچنین بخش اعظم گروهک‌های اپوزیسیون مقیم خارج به علت نبود هر گونه ابزار رابطه برای برقراری ارتباط با مردم ایران، از اینترنت به عنوان مهم‌ترین وسیله ارتباط با داخل ایران استفاده می‌کنند؛ شاید بتوان گفت این گروه‌ها بدون چنین فناوری ارتباطی نمی‌توانند به فعالیت خود ادامه

دهند. البته خود این گروه‌ها اذعان دارند که «مبارزاتمان را در حوزه کامپیوترهایمان محدود نکنیم، وب سایت‌ها هدف نیستند بلکه تنها وسیله‌ای هستند برای پیش بردن هدفی مشخص» (۴).

ایران و گوگل زمین

برخی از تکنولوژی‌های جدید اینترنتی به تنهایی و به صورت بالقوه توانایی ایجاد چالش سیاسی و امنیتی برای ایران دارند؛ یکی از این تکنولوژی‌ها سرویس گوگل زمین است که در اصل نوعی سرویس ارائه تصاویر ماهواره‌ای واقعی از همه مناطق زمین می‌باشد؛ این سرویس با استفاده از تصاویر شرکت ماهواره‌ای دیجیتال گلوپ فراهم شده است. بررسی گوگل زمین^۲ نشان می‌دهد که در دوره‌های زمانی متفاوت، عکس‌های نسبتاً کاملی از ایران توسط ماهواره برداشته شده و این عکس‌ها و تصاویر با قابلیت جستجو روی گوگل زمین در دسترس است. پوشش گیاهی، کوهستان‌ها، دریاچه‌ها، مناطق کویری، مناطق مسکونی، شهرها، پالایشگاه‌ها، نیروگاه‌ها، مراکز نظامی، جاده‌ها و بسیاری از تأسیسات دیگر به راحتی در گوگل زمین قابل مشاهده است. استفاده از این سرویس برای بهره‌برداری‌های آموزشی در داخل کشور یک امکان رایگان و مطلوب است و حتی می‌توان از آن در مدارس و دانشگاه‌ها و در رشته‌های جغرافیا و زیست‌شناسی، استفاده کرد. تجزیه و تحلیل این تصاویر نشان می‌دهد که تصاویر با وضوح بالا در دسترس عموم قرار ندارد و فقط با پرداخت حق اشتراک در دسترس قرار می‌گیرد. البته با توجه به سرعت پائین اینترنت در ایران، این سرویس برای عموم کاربران اینترنت قابل استفاده نیست اما با گسترش ضریب نفوذ و سرعت و کیفیت اینترنت در ایران بهره‌برداری از این سرویس نیز افزایش خواهد یافت.

اینترنت و حوزه عمومی

اینترنت به علت داشتن ویژگی‌های خاص در مقایسه با دیگر وسایل ارتباط جمعی، به عنوان حوزه عمومی مجازی تلقی می‌شود. این ویژگی‌ها را می‌توان چنین برشمرد (۵) :

- ۱- تمرکززدایی
- ۲- تکه‌تکه بودن
- ۳- مجازی بودن

۴- جهانی بودن

۵- تعاملی بودن

یورگن هابرماس اندیشمند آلمانی با طرح نظریه دگرگونی ساختاری حوزه عمومی اعتقاد دارد «می‌توان از اینترنت برای توانمندسازی جنبش‌های مدنی، اجتماعی و سیاسی استفاده کرد؛ ساختار نامنسجم اینترنت، این امکان را برای جنبش‌های نوین اجتماعی فراهم می‌کند تا به فرآیندهایی در حال شکل‌گیری که محصول یک رشته برخوردهای اجتماعی هستند، تبدیل شوند. جنبش‌های نوین اجتماعی، دیدگاهی اخلاقی در پیش گرفته‌اند؛ بدین معنی که برای منافع اعضایشان فعالیت نمی‌کنند؛ بلکه برای منافع بشر یا طبیعت به عنوان یک کل کار می‌کنند» (۶). به اعتقاد شانتی کالاتیل دسترسی عموم به اینترنت، به دسترسی بخش‌های عظیمی از جامعه به اطلاعات و تصاویر ممنوعه منجر شده و مخالفت مردم عادی را تشدید کرده است (۷).

اقدامات عملی آمریکا علیه ایران در محیط اینترنت

پس از پایان جنگ آمریکا و انگلیس علیه عراق، وزارت امور خارجه آمریکا یک سایت اینترنتی به زبان فارسی راه‌اندازی و هدف آن را «ایجاد پلی میان آمریکا و ایران» اعلام کرد. این سایت که به‌طور رسمی سخنگوی وزارت خارجه آمریکاست، در راستای جنگ روانی علیه ایران راه‌اندازی شده است و در کنار سایت‌های فارسی زبان رادیو آمریکا و رادیو فردا (شکل اصلاح‌شده رادیو آزادی که از پراگ برنامه پخش می‌کرد) عملاً بخش‌هایی از جنگ اینترنتی علیه ایران را راهبری می‌کند (۸).

نشریه ویکی استاندارد، ارگان نومحافظه‌کاران آمریکا در شماره ۱۸ جولای خود به قلم جفری گدمین مقاله‌ای تحت عنوان طرح B برای ایران به رشته تحریر درآورده است. جفری گدمین نویسنده مقاله که مدیر مراکز مطالعاتی اسپن نیز است، در راستای اهداف رسانه‌های دولتمردان آمریکا گام برداشت و همان‌گونه که پیش‌تر نیز اشاره شد با علنی کردن تأسیس وب سایت فارسی زبان آمریکا و بودجه سه میلیون دلاری این کشور که حق مردم دموکراتیک ایران است، تلویحاً گفت، جنگ آمریکا با ایران کلید خورده است (۹).

از سوی دیگر وزارت امور خارجه هلند به یک سازمان نومحافظه‌کار آمریکایی یارانه داده است تا از طریق برنامه‌ای، جابه‌جایی صلح‌آمیز قدرت را در ایران عملی کند. سازمان

خانه آزادی^۳ که در سال ۲۰۰۳ از حمله آمریکا به عراق جانبداری می‌کرد، در سال ۲۰۰۶ حدود ۶۳۰ هزار یورو از دولت هلند دریافت داشت. مدیر این سازمان این موضوع را تأیید کرده است. پول هلند برای ایجاد نمایشگاهی اینترنتی برای شخصیت‌های مخالف ایرانی هزینه می‌شود که نامش «گذار» است (۱۰). در وب سایت خانه آزادی آمده است که این سازمان "مطلقاً مخالف دیکتاتوری‌های مذهبی مانند ایران است".

هلند و آمریکا تنها کشورهایی هستند که آشکارا بودجه‌ای برای ترویج دگرگونی سیاسی در ایران فراهم کرده‌اند. طرح پرداخت این یارانه، بخشی از یک طرح بزرگ‌تر هلندی است که هدفش ترویج کثرت‌گرایی در رسانه‌های ایرانی است. پس از طرح لایحه فرح کریمی (از حزب سبزهای چپ) و هانس فان بالن (VVD، حزب لیبرال)، مجلس هلند در سال ۲۰۰۴ مبلغ ۱۵ میلیون یورو برای این منظور فراهم کرد. روزنامه انگلیسی فاینشال تایمز می‌گوید که خانه آزادی یکی از سازمان‌هایی است که از وزارت امور خارجه آمریکا برای عملیات پنهانی و غیرقانونی در ایران، پول دریافت می‌کند. ایالات متحده ۷۵ میلیون دلار برای "آوردن دموکراسی و آزادی در ایران" اختصاص داده است. خانه آزادی یکی از نیروهای مؤثر در پشتیبانی از "انقلاب نارنجی" در سال‌های ۲۰۰۴ و ۲۰۰۵ در اوکراین و نیز در جنبش دانشجویی Optor در صربستان بود.

زمانی که این سازمان آمریکایی درخواست کرد از هلند یارانه دریافت کند، مدیریت آن را جیمز وولسی^۴ رئیس سابق سیا بر عهده داشت که از حامیان فراخوان‌های تغییر رژیم در ایران بود. پیتر اکرم^۵ رئیس فعلی خانه آزادی، مدیریت مرکز اسناد حقوق بشر ایران را نیز بر عهده دارد؛ این گروه در مجاورت ایران در دبی همایش‌هایی برگزار کرد که تأکید آنها بر درس‌هایی بود که از قیام مردم در صربستان و اوکراین می‌توان گرفت. جنیفر ویندسور^۶ مدیر خانه آزادی خرسندی خود را از حمایت هلند، این‌گونه بیان می‌کند: "ما از هلند بسیار ممنون هستیم. هلند نقش یک پیشقراول را در ترویج آزادی بیان بازی می‌کند."

پولی که هلند برای تقویت کثرت‌گرایی در رسانه‌های ایران اختصاص داد، ابتدا برای تأسیس یک تلویزیون ماهواره‌ای منظور شده بود تا به کمک خبرنگاران مخالف ایرانی، از هلند برای ایران برنامه پخش کند. اما وقتی معلوم شد که این طرح عملی نیست، ۱۵ میلیون یورو تقسیم شد و بخش اصلی آن به سازمان‌های هلندی رسید، از جمله

3 - Freedom House

4 - James Woolsey

5 - Peter Ackerman

6 - Jennifer Windsor

به سازمانی که خبرنگاران را آموزش می دهد، و نیز به یک فرستنده رادیویی متمرکز بر ایران (رادیو زمانه) و تشکیلات World Press Photo. منابع مطلع در وزارت امور خارجه هلند می گویند که خانه آزادی یکی از دو سازمان خارجی است که بخشی از این پول را دریافت کرده اند؛ دیگری زیر مجموعه شبکه بریتانیایی بی بی سی است.

از نظر اورکرک^۷ سخنگوی وزارت خارجه - که پول را تقسیم کرده است - نام دریافت کنندگان پول را نمی توان افشا کرد. او می افزاید "اگر خانه آزادی می گوید که از هلند پول می گیرد، حق مسلمش است که این را بگوید؛ ولی ما قرار گذاشتیم افشا نکنیم که دقیقاً چه سازمان هایی را حمایت می کنیم؛ علتش هم پیشگیری از به خطر انداختن این سازمان هاست" (۱۱).

به اعتقاد برخی کارشناسان، آمریکا نهایت بهره برداری را از اینترنت می کند؛ برای مثال مهم ترین بخش طرح خاورمیانه بزرگ که مدتی است آمریکا مطرح می کند، گسترش ارتباطات اینترنتی است (۱۲).

جاسوسی اینترنتی

جاسوسی اینترنتی عموماً به کسب اطلاعات از طریق نصب نرم افزارهایی و ورود به رایانه شخصی افراد حین گردش آنها در محیط وب تا زمانی که کاربر به شبکه جهانی وصل است اطلاق می شود. اطلاعاتی که روی هارد دیسک او ذخیره شده است برای پایگاه های مورد نظر ارسال می شود؛ این فقط یکی از انواع جاسوسی الکترونیکی است.

برای آنکه معنای مدیریت منابع اینترنتی بهتر درک شود، توضیحی کوتاه راجع به ساختار منابع اینترنتی ضروری است. ساختار منابع اینترنتی بدین شکل است: هر دستگاه سخت افزاری (مانند رایانه شخصی) یک هویت اینترنتی دارد که این هویت به صورت شماره اینترنتی منحصر به فرد تعریف می شود. شماره اینترنتی از چهار جزء (. . . -) تشکیل شده است که هر جزء عددی از ۰ تا ۲۵۵ می باشد. از آنجا که حفظ کردن تعداد زیادی شماره چهار جزئی کاری است تقریباً غیرممکن، کاربران عادی معمولاً از نام دامنه اینترنتی استفاده می کنند. وقتی نام دامنه را در صفحه مرورگر تایپ می کنیم این نام به کارگزاری فرستاده می شود که کار آن ترجمه نام به شماره اینترنتی است و این شماره برای اتصال مقصد مورد نظر در اختیار شبکه قرار می گیرد. از آنجا که نشانی هر دستگاه متصل به اینترنت باید به طور منحصر به فرد قابل شناسایی باشد،

نوعی هماهنگی جهانی برای توزیع و حفاظت شماره‌ها و نام‌های اینترنتی لازم است. این هماهنگی همچنین شامل نظارت و مدیریت داده‌های تعدادی کارگزار مادر موسوم به کارگزاران ریشه می‌شود. همان گونه که گفته شد از اواسط دهه ۱۹۹۰، مدیریت این سه منبع یعنی شماره‌ها، دامنه‌های اینترنتی و کارگزارهای ریشه به وزارت بازرگانی آمریکا سپرده شد. این وزارت در نوامبر ۱۹۹۸ تفاهم نام‌های با یک شرکت خصوصی غیرانتفاعی در ایالت کالیفرنیا به نام ICANN امضا کرد، و طی آن رسماً راهبری و مدیریت اینترنت را - مشروط به اینکه این شرکت ارتباط حقوقی‌اش را با دولت آمریکا حفظ کند- به وی سپرد؛ مدیریتی که تا کنون با حفظ مصالح دولت آمریکا ادامه یافته است. تأمین پایداری و امنیت شبکه اینترنت و توزیع عادلانه منابع اینترنتی، اهم اهداف این راهبری هستند. بر مبنای این اهداف، اختیارات و امکانات است که آیکن به راحتی می‌تواند همه اطلاعاتی را که در شبکه جهانی رد و بدل می‌شود، کنترل و از آنها استفاده کند.

در خصوص خود کارگزارهای ریشه بهتر است بدانیم امروز ۱۳ کارگزار ریشه در جهان وجود دارد که از این تعداد ده کارگزار در خاک آمریکا قرار دارند، و سه کارگزار دیگر در کشورهای انگلیس، سوئد و ژاپن در مراکز تجمع اتصال‌های اینترنتی بزرگ ناحیه قرار گرفته‌اند. همچنین مرکز ثبت چهار دامنه اصلی یعنی com، net، org و biz شرکت‌های آمریکایی هستند و شرکتی که امتیاز ثبت دامنه info را دارد، بیشتر سرمایه‌اش آمریکایی است. دامنه‌های mill و gov نیز مختص به دستگاه نظامی آمریکا و دامنه edu دامنه اختصاصی دانشگاه‌های آمریکا است (۱۳).

در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی درباره جاسوسی اینترنت آمده است: "جاسوسی سایبری، تهدیدی برای نظام است؛" "جاسوسی سایبری همانند جاسوسی سنتی است؛" "پیام‌های اینترنتی، پیام از طریق موبایل و ارتباطات راه دور نوعی از ابزار جاسوسی هستند." همچنین تأکید شده که "پیام حاوی جاسوسی ممکن است به شکل صوت، تصویر یا متن در قالب‌های مختلفی همچون پیام کوتاه، پست الکترونیکی، گفتگوهای اینترنتی، فایل‌های ارسالی یا موارد دیگر باشد." علاوه بر اینها "پیام جاسوسی تصویری همان است که در قالب تصویر اصلی، حاوی تصاویر ممنوعه امنیتی ارسال می‌شود؛ خواه از طریق اینترنت یا دیگر واسطه‌ها، یا در قالب تصاویر است که ظاهراً یک تصویر پورنوگرافی است؛ اما همراه آن به واسطه تکنیک‌های نرم افزاری، متن جاسوسی ارسال می‌شود. همچنین در این گزارش آمده است که "پیام‌های جاسوسی متنی هم بیشتر از طریق ایمیل ارسال می‌شود" (۱۴).

روزنامه «لوسوار» چاپ بلژیک درباره استخدام جاسوس توسط سازمان‌های اطلاعاتی رژیم صهیونیستی و آمریکا از طریق اینترنت، اطلاعاتی منتشر کرد. براساس این اطلاعات، افرادی که استخدام می‌شوند نمی‌دانند چه کار خطرناکی می‌کنند؛ آنها برای گذران وقت و حرف زدن با دیگران اینترنت را می‌گشایند، موضوعی که در نظر بسیار ساده و پیش پا افتاده است؛ اما نمی‌دانند که این دستگاه یکی از محورهای اصلی کسب اطلاعات توسط سیا و موساد است؛ زیرا این سازمان‌ها به راحتی می‌توانند از این طریق رفتارهای عرب تبارها به ویژه جوانان را که ۷۰ درصد امت عربی را تشکیل می‌دهند، کنترل کنند و زیر نظر قرار دهند. در سال ۱۹۹۸ میلادی «موشه آهارون» افسر سازمان جاسوسی رژیم صهیونیستی با همتای آمریکایی خود در مقر سازمان جاسوسی آمریکا (سیا) دیدار کرد؛ هدف او ایجاد یک مرکز جاسوسی ثابت و متحرک از طریق اینترنت بود. در اول مه ۲۰۰۲ میلادی روزنامه «تایمز» نخستین بار از وجود یک شبکه جاسوسی برای استخدام مزدور که روانشناسان زبده در آن اطلاعات مختلف را جمع‌آوری می‌کنند، خبر داد.

«جرالدنیرو» جامعه‌شناس، متخصص در رفتارهای بشری در دانشگاه «لوروا»ی بلژیک و استاد روانشناسی دانشگاه «بروونس» فرانسه و مؤلف کتاب «مخاطرات اینترنت» در این باره می‌گوید: این شبکه که در مه ۲۰۰۱ میلادی کشف شد متشکل از بخش‌هایی است که روانشناسان اسرائیل آنها را اداره می‌کنند و مأموریت آنها جذب جوانان کشورهای جهان سوم به ویژه کشورهای درگیر در جنگ اعراب و اسرائیل و کشورهای آمریکای جنوبی مانند ونزوئلا و نیکاراگواست. در این جاسوسی سعی می‌شود از افراد مخالف با حکومت خود یا افراد عادی استفاده شود که گرایش‌های سیاسی ندارند اما قادرند اطلاعات خوبی درباره اماکن و اوضاع ارائه دهند. وی افزود:

"در حقیقت هر فردی که برای گذراندن اوقات فراغت و رفع نیازهای روحی خود قدرت استفاده از اینترنت دارد، جاسوسی ممتاز است؛ زیرا سایت‌هایی که مورد توجه جوانان است گستره زیادی برای گفتگو در اختیار آنها قرار می‌دهد."

از سوی دیگر، یافتن جنس مخالف و گفتگو با او برای بسیاری از جوانان، دلپذیر است؛ امری که جاسوسی را برای افسران اطلاعات به ویژه در مناطق حساس دنیا آسان می‌کند. بزرگ‌ترین ویژگی کاربران اینترنتی نیاز آنها به گفتگوست. افرادی که چت می‌کنند عمدتاً با مشکل بیکاری، مشکلات فکری و عقده‌های روحی و روانی مواجه‌اند و برای گذران وقت در جستجوی همفکران یا کسانی هستند که با آنها درد دل کنند.

برخی از کاربران بر این گمان‌اند که سخن گفتن از مسائل جنسی، شبهه سیاسی

بودن را از آنها می‌زداید و به اصطلاح باعث می‌شود تا کاری به سیاست نداشته باشند؛ در حالی که نمی‌دانند که گفتگوی جنسی یکی از خطرناک‌ترین ابزارهای کشف درون فرد و پی‌بردن به نقاط ضعف اوست که یافتن آن در گفتگوهای عادی دشوار است.

دکتر «ماری سیگال» نیز درباره اصطلاح جاسوسی اینترنتی می‌گوید: «آمریکایی‌ها پیش از حمله به عراق کوشیدند تا از طریق اینترنت به درون شخصیت مردم عراق نفوذ و به اصطلاح، شمار بیشتری از آنها را جذب کنند؛ از نظر علمی جمع‌آوری اطلاعات کار پیچیده‌ای نیست و بسیار آسان‌تر از گذشته است» (۱۵).

در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس که پیش از این نیز از آن سخن گفتیم، درباره جاسوسی اینترنتی در ایران آمده است: براندازی، یکی از جرائم اینترنتی محسوب می‌شود؛ برای براندازی باید فعل و انفعال فیزیکی صورت بگیرد؛ براندازی چند بخش و جزء دارد؛ مقدمات براندازی و هماهنگی آنها از طریق پیام‌های صوتی یا متنی یکی از کارکردهای اینترنت است و راه ارسال پیام حسب نوع آن ممکن است از طریق ایمیل، پیام کوتاه، و ... باشد. این گزارش با اشاره به اینکه در باسک اسپانیا، آفریقا و در میان چین‌ها این روش و این جرم بیشتر استفاده می‌شود، به این نتیجه رسیده است که در کشورمان نیز، ضدانقلاب بعضاً می‌تواند از این روش بهره ببرد. محتوای پیام می‌تواند رمزنگاری شود که کشف آن خیلی سخت‌تر است (۱۶).

استفاده جاسوسان از اینترنت تا آنجا پیش رفته است که حتی اطلاعات برخی از آنان به صورت آشکار روی اینترنت یافت می‌شود. همچنین اقدام آمریکا به انتشار آگهی استخدام جاسوس اینترنتی، رخداد جدید دیگری در این عرصه است.

یک روزنامه آمریکایی به تازگی فاش کرد، حفره امنیتی باعث شده است تا اسرار هزاران تن از جاسوسان «سیا» با جستجو در اینترنت، دست یافتنی باشد. روزنامه «شیکاگو تریبون» نوشت: مشخصات ۲۶۰۰ نفر از کارمندان آژانس جاسوسی مرکزی آمریکا (سیا) و نیز موقعیت کاری و ۲۰ محل کار مخفی و سری این آژانس در ایالات متحده به راحتی با جستجوی اینترنتی کشف‌پذیر است. روزنامه مزبور این اطلاعات را از طریق فراهم‌کننده‌های اطلاعاتی که صورت‌حساب‌های مشخصی برای دستیابی به سوابق عمومی و مطالب گزارشی خود تعیین کرده‌اند، در شماره روزهای یکشنبه خود انتشار می‌دهد. البته این روزنامه، مدارکی از هویت و دیگر جزئیات مربوط به مأموران را در جستجوهایش منتشر نکرده و علت آن را نگرانی‌هایی دانسته است که از بابت به خطر افتادن کارکنان «سیا» پیش می‌آید (۱۷).

شبکه جاسوسی اشلون

«اشلون»^{۱۸} نام اختصاری یک سیستم نظارت جهانی بر ارتباطات بین‌المللی است؛ پنج کشور آمریکا، انگلیس، کانادا، استرالیا و نیوزلند عضو این شبکه عظیم جاسوسی الکترونیکی در جهان هستند. «اشلون» شامل حدود ۱۲۰ ماهواره ارتباطات، اکتشافی و نظارتی مستقر در مدارهای ثابت دور زمین است. استراق‌سمع و تحلیل اطلاعات و داده‌های همه وسایل الکترونیکی اعم از انواع تلفن، فکس، اینترنت و ایمیل در سطح جهانی جزو مأموریت‌های این شبکه است که از ۶۰ سال پیش تاکنون این کار را انجام می‌دهد؛ اطلاعات به‌دست آمده به حافظه مدرن‌ترین رایانه‌های نیرومند در آمریکا ارسال می‌شود.

این اطلاعات از «دیکشنری‌های اشلون» رد می‌شود که شامل پایگاه‌های کلمات کلیدی در حال نوسازی مرتب است. این پایگاه واژه‌ها شامل اسامی افراد، ناوها، سازمان‌ها و کشورها و اصطلاحات ویژه است. شماره تلفن و فکس، آدرس ایمیل در اینترنت که به اشخاص، تجار، سازمان‌ها یا سرویس‌های دولتی تعلق دارند، حکم کلید رمز را دارند. با استفاده از مجموعه معین کلیدها می‌توان اطلاعات ارزنده را کشف و اطلاعات بی‌ارزش را بیرون انداخت. تجهیزات ویژه «اشلون» قادر است به‌طور اتوماتیک موضوع اطلاعات دریافت‌شده را طبقه‌بندی کند. دور کامل پردازش گزارش‌ها از پیاده کردن ماشینی سخن شفاهی تا ترجمه اتوماتیک از بیش از ۱۰۰ زبان، اجرا می‌شود. سیستم «اشلون» همچنین دربرگیرنده ناوهای تجسسی و ایستگاه‌های گیرنده‌ای است که به سازمان‌های عضو پروژه (اداره ارتباطات وزارت دفاع استرالیا، دفتر ملی امنیت نیوزلند و اداره ارتباطات بسته کانادا) تعلق دارند؛ از این طریق پذیرش و انتقال اطلاعات پردازش‌شده صورت می‌گیرد.

سیستم نظارت جهانی بر ارتباطات موسوم به «اشلون» را آژانس امنیت ملی ایالات متحده اداره می‌کند. این سازمان که از نظر بودجه و تعداد کارمندان، چند برابر سازمان «سیا» است، بخش عمده وسایل اکتشافی الکترونیکی آمریکا را در خود متمرکز کرده است. آژانس، فعالیت نهادهای دیگر این بخش را در ابعاد سراسری ملی هماهنگ می‌کند (۱۸).

برخی اسناد محرمانه افشا شده در انگلیس نشان می‌دهد، سازمان‌های اطلاعاتی این کشور در حال بررسی طرح استفاده از نفوذ در میان مسلمانان تندرو با استفاده از سایت‌های اینترنتی هستند. نام‌های محرمانه در وزارت خارجه انگلیس نشان داد، مسئولان اطلاعاتی

طرحی را مبنی بر استفاده از سایت‌های اینترنتی تقلبی برای نفوذ در میان مسلمانان تندرو بررسی کرده‌اند. براساس طرح ارائه شده در این نامه، مسئولان اطلاعاتی می‌توانند با راه اندازی سایت‌های اینترنتی بنیادگرا، به جلب مسلمانان تندرو بپردازند و جاسوسان نیز می‌توانند از این سایت‌ها برای ارتباط با مسلمانان تندرو استفاده کنند. این نامه همچنین تأکید می‌کند که جاسوسان و مأموران اطلاعاتی باید در این سایت‌ها به تبلیغات ضدارزش‌های غربی بپردازند و خود را اسلام‌گرای تندرو نشان دهند تا از این طریق بتوانند اعتماد مسلمانان تندرو را به‌دست آورند (۱۹).

جابه‌جایی حکومت از طریق قدرت نرم

جوزف نای^۱ در ۱۹۹۰ بیان داشت که امروزه تعریف قدرت، بیشتر بر عوامل رشد اقتصادی، آموزش و فناوری مبتنی شده است. همو پیش‌بینی کرده بود که منابع قدرت در قرن ۲۱ تغییرات عمده‌ای خواهد کرد، زیرا اثبات قدرت حتی دیگر در گروی منابع قدرت هم نیست، در توانایی تغییر رفتار دولت‌های دیگر است.

قدرت نرم از نظر نای، شیوه‌ای جدید از اعمال قدرت در مقایسه با شیوه‌های سنتی است که موجب می‌شود هر کشوری کاری کند تا کشورهای دیگر، همان چیزی را بخواهند که او می‌خواهد؛ وی این را قدرت متقاعدکننده هم می‌خواند. از دید نای، منابع قدرت نرم برای آمریکا عبارت‌اند از جذابیت ایدئولوژیک، شرکت‌های چندملیتی و فرهنگ آمریکا (۲۰).

سیاست «تغییر رژیم» به عنوان رویکرد خاص دولت‌مردان آمریکا برای ایجاد تحول در ساختار داخلی دولت‌های خاص، پیشینه‌ای طولانی (دهه دوم قرن بیستم) دارد. الگوی مهار سددندی بر ضد اتحاد جماهیر شوروی را باید از مهم‌ترین موارد بهره‌گیری از این سیاست در دوره جنگ سرد تلقی کرد (۲۱).

ساموئل هانتینگتون در کتاب «موج سوم دموکراسی در پایان سده بیستم» درباره تغییر حکومت‌ها می‌نویسد: فرآیندهای گذار به دموکراسی به چهار نوع تغییر شکل، فروپاشی، جابه‌جایی و خیزش‌های مستعمراتی تقسیم می‌شود. وی درباره تسریع هر فرآیند، رهنمودهایی به هواخواهان دموکراسی ارائه می‌دهد.

او فرآیند تغییر شکل را در حکومت‌هایی مؤثر می‌داند که اصلاح‌طلبان در آن رژیم‌های اقتدارگرا به شدت نفوذ دارند و افرادی از درون آن رژیم‌ها، نقش قاطعی در ایجاد

دموکراسی ایفا می‌کنند.

این فرایند، در پنج مرحله شکل می‌گیرد:

- ۱- ظهور اصلاح‌طلبان در حکومت
- ۲- کسب قدرت توسط اصلاح‌طلبان
- ۳- شکست فرآیند لیبرال شدن
- ۴- مشروعیت قهقرایی
- ۵- انتخاب و جذب مخالفان.

در فرآیند فروپاشی، بر خلاف تغییر شکل، اصلاح‌طلبان در حکومت یا وجود ندارند یا اقلیت هستند و مخالفان باید از طریق تظاهرات و شورش و اعتراضات، باعث فروپاشی رژیم اقتدارگرا شوند. در این فرآیند یک خلأ قدرت به وجود می‌آید که فرد یا گروهی باید این خلأ قدرت را پر کند.

پاره‌ای از رهنمودهای هانتینگتون به هواداران دموکراسی برای تسریع فرآیند:

- ۱- جلب گروه‌های دلسردشده از نظام
- ۲- همراه کردن نظام‌ها
- ۳- تبلیغ نکردن خشونت ولی عمل کردن با خشونت
- ۴- ارتباط با نهادهای خارجی و کنگره آمریکا
- ۵- ایجاد وحدت در گروه‌های مخالف
- ۶- آمادگی برای پر کردن خلأ قدرت.

فرآیند جابه‌جایی در رژیم‌های اقتدارگرا برآیندی از دو فرآیند قبلی است؛ به گونه‌ای که در این فرآیند نوعی تعادل میان اطلاع‌طلبان و اقتدارگراها در حکومت وجود دارد و اصلاح‌طلبان باید از طریق امتیازگیری و مذاکرات، مرحله گذار به دموکراسی را تسهیل کنند.

به عقیده هانتینگتون، در موج سوم، انتخابات در بسیاری از کشورها عامل فروپاشی رژیم‌های اقتدارگرا بوده است؛ به گونه‌ای که در این کشورها، حاکم اقتدارگرا با اطمینان از پیروزی و برای کسب مشروعیت، اقدام به برگزاری انتخابات کرده و به طور غیرمنتظره‌ای که نویسنده آن را «الگوی انتخابات شگفت‌آور» می‌خواند، شکست خورده است. وی در پایان پیشنهاد می‌کند که با تقویت اصول منطبق با لیبرال دموکراسی در اسلام، اصول مخالف آن را از اسلام حذف و به عبارت بهتر همان روندی را در مورد اسلام طی کرد که موجب شد کاتولیسم از یک مکتب ضد دموکراسی در موج اول و دوم، به یک مکتب

دموکراتیک در موج سوم مبدل شود (۲۲).

«ریچارد. ان. هاس»، رئیس شورای روابط خارجی آمریکا و مدیر هیئت سیاستگذاری وزارت امور خارجه از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۲، به تازگی کتابی با عنوان «فرصت آمریکا برای تغییر مسیر تاریخ» منتشر و در آن به صراحت از اتخاذ نوعی دیپلماسی رسانه‌ای برای تغییر حکومت در ایران دفاع کرده است. «ریچارد. ان. هاس» می‌نویسد: اگر در پی جنگ با ایران باشیم، باید بدانیم که این کشور تقریباً هم‌اندازه آلاسکا و هفتاد میلیون جمعیت دارد که تقریباً سه برابر عراق است و هرگونه اقدام اشغالگرانه را در این مورد برای ایالات متحده پرهزینه و بی‌ثمر خواهد کرد. به کارگیری ابزارهای غیرمستقیم دیگر در تکامل حکومت به جای تغییر حکومت، ممکن است به نحو خوب و مناسبی عمل کند، اما دست‌کم اگر چند دهه طول نکشد، مدت آن چند سال خواهد بود. تغییر رفتار حکومت، نیازمند استفاده استراتژیک از تلویزیون، رادیو و اینترنت است (۲۳).

پروژه دلتا

طرفداران سیاست جنگ نرم در آمریکا، هر روز که می‌گذرد، بیشتر می‌شوند. سیاستمداران و دولتمردان آمریکا نیز در جدیدترین بررسی‌ها و مطالعات خود، رویکرد جنگ نرم را در مواجهه با نظام جمهوری اسلامی مورد توجه جدی قرار داده‌اند.

«کمیته خطر جاری^۱» که اعضای آن برجسته‌ترین عناصر سیاسی و نظامی آمریکا هستند، در جدیدترین تصمیم خود در مهر ۸۴ با توجه به استحکام نظام جمهوری اسلامی و شکست ده‌ها استراتژی در مقابل ملت ایران در طول سال‌های گذشته، جنگ سخت را بی‌فایده دانست و توجه بیشتر دولت ایالات متحده به پروژه نرم‌افزاری «براندازی از درون» را خواستار شد. «مارک پالمر»، از اعضای برجسته این کمیته و چهره بانفوذ دستگاه سیاست خارجی آمریکا، به تازگی در گفتگویی با «دبورا سولومود»، خبرنگار روزنامه آمریکایی نیویورک تایمز، صراحتاً با ایده تهاجم نظامی علیه جمهوری اسلامی ایران مخالفت و اعلام کرده است: «ایران به لحاظ وسعت سرزمینی، کمیته جمعیت، کیفیت نیروی انسانی، امکانات نظامی، منابع طبیعی سرشار و موقعیت جغرافیایی ممتاز در منطقه خاورمیانه و هارتلند نظام بین‌الملل به قدرتی کم بدیل تبدیل شده است که دیگر نمی‌توان با یورش نظامی آن را سرنگون کرد».

در گزارش کمیته خطر جاری که مارک پالمر آن را جمع‌بندی و تدوین کرد، بر

براندازی نظام جمهوری اسلامی با تمرکز فعالیت‌ها روی سه محور دکترین مهار، نبرد رسانه‌ای و ساماندهی نافرمانی مدنی، تأکید شده است. کارشناسان مسائل سیاسی با توجه به تجارب تدوین‌کنندگان این گزارش و تأثیر تصمیمات این کمیته بر سیاست‌های دولت آمریکا معتقدند که این گزارش حتی اگر به دستورالعمل اجرایی تبدیل نشود، یقیناً سیاست خارجی آمریکا در آینده از روح کلی آن، الهام خواهد گرفت. در این گزارش همچنین آمده است: باید شبکه‌های متعدد رادیو تلویزیونی برای ایرانیان تدارک دید و پیام‌ها را با پیشرفته‌ترین تکنولوژی‌های روز، به دست مردم ایران رساند. باید به طور پیاپی حمایت خود را از حقوق بشر و دموکراسی در ایران اعلام و ارتباط خود را با مردم این کشور تقویت کنیم (۲۴).

ترویج قوم‌گرایی از طرق اینترنت

ترویج قوم‌گرایی و فرقه‌گرایی و حمایت از اقلیت‌های مذهبی در ایران، یکی دیگر از روش‌های بهره‌گیری آمریکا از اینترنت برای پیشبرد اهداف خود در ایران است. موسسه مطالعاتی و پژوهشی آمریکن اینترپرایز (متعلق به نومحافظه‌کاران آمریکایی و اتاق تولید فکر و طراح مطالعات وسیع درباره شیوه‌های براندازی نرم و انقلاب‌های رنگی) در نشست با عنوان «ایران ناشناخته، طرحی برای فدرالیسم»، به صورت ویژه چگونگی سامان‌دهی تحریکات قومی و نآزادی در مناطق مرزی ایران را بررسی کرده است. در این نشست که مایکل لدین، مسئول میز ایران و راهبرد پروسه براندازی جمهوری اسلامی در هیئت حاکمه آمریکا، آن را اداره می‌کرد گفته شد، آمریکایی‌ها در کارآمدی راهبردهای خود در حوزه‌های دیپلماسی و نظامی علیه ایران تردید دارند و برآوردهای مراکز مطالعاتی استراتژیک این کشور نیز موید این مطلب است؛ از این‌رو تنها گزینه موثر در مواجهه با ایران را تمرکز روی اختلافات قومی و مذهبی و طرح مطالبات قومی تشخیص داده‌اند (۲۵).

برخی از وبلاگ‌ها و وب سایت‌های مربوط به فرقه‌گرایان به زبان فارسی در اینترنت فعال هستند و آمریکا و انگلیس به صورت آشکار و پنهان، از آنها حمایت می‌کنند. حتی یکی از وبلاگ‌های مربوط به شیطان پرستان ایرانی، فرم اینترنتی مربوط به عضویت در جنبش شیطان پرستان ایرانی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار داده است که با پرکردن و ارسال آن، ایمیلی برای متقاضی ارسال می‌شود که در آن راهنمایی‌های لازم صورت گرفته است (۲۶). دستگیری ۲۶۰ جوان در یک پارتی مختلط در کرج که بعداً مشخص

شد گرایش‌ها فرقه شیطان پرستی داشته‌اند، مصداقی از روند گسترش برنامه‌های مذکور در ایران است. تبلیغ اصول اعتقادی برخی فرقه‌ها و حمایت عملی از وب سایت‌هایی که در انگلیس یا آمریکا هاست می‌شوند و حتی دامین رسمی انگلیس UK را دارند، از دیگر روش‌های ترویج اقلیت‌های مذهبی در ایران به شمار می‌رود. به کارگیری روش‌های نشر اینترنتی علاوه بر شیوه‌های سنتی گذشته، توانسته است به آمریکا و انگلیس در تعقیب کردن اهداف خود برای ایجاد تفرقه میان شیعه و سنی کمک کند.

نافرمانی مدنی الکترونیک

در دهه‌های اخیر در کنار روش‌های قدیمی مبارزات سیاسی- اجتماعی "بدون خشونت"، شکل‌های جدیدی از این فعالیت‌ها در سراسر جهان در حال شکل‌گیری است؛ از روش‌های مبارزاتی زیبایی شناختی گرفته تا مبارزات بدون خشونت الکترونیک. روش‌های "مفهومی و زیبایی شناسانه" بیشتر در آثار هنری، مانند شعر، داستان، تئاتر، کاریکاتور، فیلم و موسیقی نمود پیدا می‌کنند و روش‌های "بدون مرکز" نیز در مبارزات الکترونیک و ارتباطی بر پایه اینترنت و مخابرات نمودار می‌شوند. در دهه اخیر و با شکل‌گیری و گسترش ابزارهای جدید ارتباطی، فضای جدیدی برای رسیدن به اهدافی که معترضان از نافرمانی مدنی در پی آن هستند، ایجاد شده است. اینترنت، تلفن یا موبایل، فضای مناسبی برای اطلاع‌رسانی یا نافرمانی نسبت به رفتارها یا قوانین ناعادلانه و غیرانسانی به وجود آورده‌اند. سایت‌های خبری، گروه‌های ایمیل یا پیام‌های کوتاه موبایل که هر روزه در حال گسترش‌اند، از ابزارهای مهم نافرمانی الکترونیک هستند.

شکل‌گیری سایت‌های خبری و اطلاع‌رسانی، مهم‌ترین نقش را در موفقیت یک نافرمانی مدنی به عهده دارد. سایت‌های خبری این امکان را به وجود آورده‌اند که با وجود محدودیت رسانه‌ها و کنترل حکومت‌ها بر آنها، خبرها و اطلاعات با سرعت در همه جهان پخش شود.

برگزاری جلسات سخنرانی و بحث و تبادل نظر معترضان در اقصی نقاط جهان از طریق اینترنت و به صورت مجازی، احتمال هماهنگ شدن جنبش‌های اجتماعی- سیاسی را در نقاط فیزیکی مختلف افزایش داده است. از سوی دیگر رسانه جدید امکان انتقال خبرها و نتایج تجمعات و تحصن‌های عمومی یا قانون شکنی‌های فیزیکی مردم را به اینترنت و دنیای مجازی ایجاد می‌کند و بدین ترتیب مفهوم جدیدی در عمل مستقیم بدون خشونت تحت عنوان "نافرمانی مدنی الکترونیک" متولد می‌شود.

مفهوم نافرمانی مدنی الکترونیک را نخستین بار گروهی با نام "گروه هنر انتقادی" در سال ۱۹۹۴ و در کتابی تحت عنوان "اختلال الکترونیک" مطرح کرد و دو سال بعد به طور کامل تر در کتابی دیگری از همین گروه تحت عنوان "نافرمانی مدنی الکترونیک" و سایر ایده‌های ناشناخته" به صورت تئوری، تشریح شد. در این کتاب‌ها نشان داده شده است که چگونه اعتراض و مقاومت مدنی می‌تواند از خیابان‌ها به اینترنت کشیده شود. اگرچه سال‌ها نافرمانی مدنی الکترونیک در حد تئوری باقی مانده بود، اما در اوایل سال‌های ۱۹۹۸ نافرمانی مدنی از تئوری به عمل نزدیک شد و موج جدیدی از نافرمانی مدنی الکترونیک بر پایه اینترنت توسط جنبش‌های طرفدار زاپاتیست‌ها در مکزیک و دیگر مناطق جهان آغاز شد.

در اوایل سال ۱۹۹۸ گروهی با نام "تئاتر اختلال الکترونیک" نرم افزاری با نام Flood Net ساختند تا در مواقع مناسب تظاهرکنندگان بتوانند با استفاده از آن، در تظاهرات مجازی شرکت کنند. بنا به اعلام این گروه، Flood Net برای ایجاد "حرکت سمبولیک" علیه وب سایت دولت‌ها و سازمان‌های مخالف ایجاد شده است. این نرم افزار یک نرم افزار تحت وب است که از طریق مرورگر افراد اجرا می‌شود و به طور متناوب درخواست‌ها را به سایت هدف ارسال می‌کند. در وهله اول ممکن است این کار به هیچ اتفاقی منجر نشود، اما هنگامی که تعداد زیادی از تظاهرکنندگان مجازی از این نرم افزار استفاده کنند، آنگاه میلیون‌ها درخواست به طور مکرر به سایت هدف ارسال و باعث اختلال در عمل سرویس دهنده سایت می‌شود که در نهایت از کار افتادن سرور هدف را در پی دارد. همان‌گونه که تظاهرات فیزیکی مردم در خیابان‌ها به اختلال در ترافیک و رفت و آمد منجر می‌شود، تظاهرات با Flood Net نیز به نوعی اختلال در ترافیک شبکه ایجاد می‌کند.

این گروه، از نرم‌افزار خود در ۹ و ۱۰ سپتامبر ۱۹۹۸ علیه سایت رئیس جمهور مکزیک، بازار بورس فرانکفورت و سایت پنتاگون استفاده کردند. اگرچه پس از مدتی دولت آمریکا راه‌حل مقابله با این نرم افزار را یافت، اما این اقدام در رسانه‌های اروپا طنین انداخت و توسط شبکه‌های وایرد و ZDTV و بسیاری از رسانه‌های دیگر مطرح شد و در ۳۱ اکتبر مقاله صفحه اول نیویورک تایمز را به خود اختصاص داد. اگرچه اثر تخریبی این اقدام بر سایت‌های مورد تظاهرات بسیار کم بود، سبب شد هدف این گروه که حمایت از جنبش زاپاتیست‌ها در مقابل دولت مکزیک و اعتراض به سیاست‌های وزارت دفاع آمریکا و همچنین اعتراض به بورس فرانکفورت به منزله نماد سرمایه‌داری

بود، از طریق رسانه‌ها به گوش مردم سراسر جهان برسد. نافرمانی مدنی الکترونیک، لزوماً به این شکل از تظاهرات مجازی خلاصه نمی‌شود. از روش‌های دیگر نافرمانی مدنی الکترونیک، نفوذ به سایت‌های پربیننده و درج تصاویر، خبرها و مطالب سیاسی علیه حکومت‌های هدف است؛ این نوع نافرمانی با عنوان هک سیاسی شناخته می‌شود. روش جدید دیگری که برای نافرمانی مدنی الکترونیک از آن می‌توان بهره گرفت، استفاده از بمب‌های جستجوگر است؛ شاید معروف‌ترین این بمب‌ها، بمب‌های گوگلی باشد؛ در این روش با بهره‌گیری از نکاتی که به بالا رفتن رتبه‌بندی یک سایت در موتورهای جستجوگر مانند گوگل منجر می‌شود، می‌توان سایت‌ها یا صفحات مورد نظر خود را در نتیجه جستجوی کلمات خاص بالا برد.

بمب گوگلی تئوری‌ای بود که نخستین بار آدام متز در سال ۲۰۰۱ و در مقاله‌ای تحت همین عنوان مطرح کرد. متز در این مقاله نشان داد که چگونه گوگل از الگوریتم‌هایی برای تعیین رتبه‌بندی سایت‌ها در نتایج جستجو استفاده می‌کند. وی در مقاله‌اش شرح داد که چگونه می‌توان با استفاده از این الگوریتم‌ها برای کلمات خاصی، یک سایت را در رتبه بندی بالا قرار داد. اما پیش از آنکه مقاله متز در سال ۲۰۰۱ منتشر شود، در سال ۱۹۹۹ کاربرانی که عبارت "more evil than Satan" (شروتر از شیطان) را جستجو می‌کردند به طور اتفاقی نخستین سایتی که در نتیجه جستجوشان می‌آمد، سایت شرکت مایکروسافت بود. نمونه دیگری از بمب‌های گوگلی که ایجاد شد، بمب گوگلی علیه بوش بود. جستجوی عبارت "ناکام تیره‌بخت" (miserable failure) در گوگل، شما را در نخستین نتیجه به صفحه معرفی جرج دابلیو بوش در سایت کاخ سفید هدایت می‌کرد؛ اگر همین عبارت را به زبان ایتالیایی جستجو می‌کردید (Miserabile fallimento) در این صورت سایت برلوسکونی نخست وزیر ایتالیا به عنوان نخستین نتیجه جستجو یافت می‌شد. البته برخی از این بمب‌های گوگلی اکنون عمل نمی‌کنند و فقط در برهه زمانی خاصی فعال بودند.

تجربه استفاده از بمب‌های گوگلی در میان جامعه اینترنتی ایران نیز شناخته شده است. وقتی که مجله نشنال جئوگرافیک نام خلیج فارس را خلیج العربیه درج کرد، کاربران اینترنت ایران، صفحه‌ای به شکل صفحه خطای ۴۰۴ (صفحه مورد نظر یافت نشد) ایجاد کردند که به شما اعلام می‌کرد که خلیج العربیه پیدا نشد و شما را برای دستیابی به اطلاعات بیشتر به صفحه خلیج فارس در دایره المعارف ویکی هدایت می‌کرد. همه وبلاگ دارها و صاحبان سایت‌های فارسی که به این اقدام مجله نشنال جئوگرافیک

معارض بودند با لینک کردن نام خلیج العربیه به این سایت، باعث شدند که وقتی فردی در موتور جستجوی گوگل عبارت خلیج العربیه را جستجو می‌کند، این صفحه به عنوان نخستین نتیجه جستجو به وی نمایش داده شود. این اقدام و ارسال نامه‌های اعتراضی به نشنال جئوگرافیک سبب شد تا این مجله اشتباه خود را اصلاح کند.

بخشی از اهداف نافرمانی مدنی الکترونیک، مبارزه اطلاعاتی مردمی یا مبارزه اطلاعاتی از پائین است، در این مبارزه نه حکومت بلکه مردم، به طور مستقیم، جریان اطلاعات را در جهت مبارزه با حاکمیت یا بیان اعتراض خود به معضلات اجتماعی و سیاسی شکل می‌دهند؛ این مبارزه صرفاً مبارزه بر اساس حروف و در فضای مجازی است اما قدمی مؤثر و اصلی در جهت شکل گرفتن یک جریان اجتماعی و فشار بر هیئت حاکمه است (۲۷).

دموکراسی الکترونی

از مهم‌ترین آثار پیدایش جامعه اطلاعاتی، شکل‌گیری نوع خاصی از دموکراسی است که در دوره‌های پیش سابقه‌ای ندارد. این دموکراسی که اکنون اصطلاحاً «دموکراسی دیجیتال» نام گرفته، در حیطه تأثیرگذاری شبکه‌ای، انواع دیگر دموکراسی را نیز تحت تأثیر قرار داده است. مجموعه گسترده‌ای از اندیشه‌های جدید، این باور را القا می‌کنند که تحولات اخیر در فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌توانند راه جهش‌های عظیم را در عرصه سیاست دموکراتیک هموار کنند. در حال حاضر، مفهوم دموکراسی دیجیتال به طیف نسبتاً وسیعی از کاربردهای فناورانه و از جمله «پارلمان‌های مردمی» تلویزیونی و یا «هیئت‌های منصفه شهروندان» اطلاق می‌شود که از طریق پست الکترونی به گروه‌های مباحثه الکترونی و باجه‌های اطلاعات دسترسی دارند.

برای دموکراسی الکترونی تعریف واحدی وجود ندارد. این اصطلاح، موضوعاتی همچون شبکه‌ای شدن جامعه و گفتگوهای موضوعی آنلاین مربوط به نمایندگان منتخب از طریق پست الکترونی را دربرمی‌گیرد. یکی از تعاریف رادیکال این اصطلاح چنین است: کاربرد شبکه الکترونی برای ایجاد نوع مستقیم‌تری از دموکراسی از طریق رابطه میان فرایند نمایندگی و همه‌پرسی‌های حمایتی از طریق شبکه و مناظرات آنلاین برای تصمیم‌گیری درباره موضوعات سیاسی دولت. در واقع هدف ظاهری بسیاری از طرح‌های براندازی آمریکا ترویج دموکراسی با استفاده از ابزارهای نوین تکنولوژیکی است (۲۸).

راه اندازی چندین موسسه تحقیقاتی و رسانه‌ای همچون خانه آزادی، واشنگتن پریم، بنیاد دموکراسی برای ایران و حمایت از برخی وب سایت‌ها و روزنت‌های موجود اینترنتی

و دیگر رسانه‌های ماهواره‌ای نیز در دستور کار آمریکا قرار دارد.

مسدودسازی سایتهای ایرانی

به علت قرار داشتن بیشتر سایتهای ایرانی روی دیتاسنترهای مستقر در آمریکا، این وبسایتها بسیار آسیب‌پذیر هستند و در هر زمانی که آمریکا اراده کرده توانسته است این وبسایتها را به بهانه‌های مختلف مسدود کند. بستن سایتهای خبرگزاری ایسنا، مسابقه هلوکاست، روزنامه همشهری، انصار حزب‌الله، مقاومت لبنان و دهها سایت دیگر ایرانی و نیز ایجاد محدودیت‌های مختلف برای وبسایتهای با دامنه ایرانی *ir*. از این جمله است. البته در طرف مقابل نیز ایرانی‌ها توانسته‌اند به برخی از سایتهای آمریکایی یا اسرائیلی نفوذ کنند چرا که ایرانی‌ها در زمینه هک و نفوذ رایانه‌ای پیشرفت بسیار زیادی کرده‌اند. با بررسی روند هک سایتهای مختلف به دست تیم‌های هکر ایرانی، چنین به نظر می‌رسد که برخی از آنها با اهداف سیاسی اقدام به این کار می‌کنند. هک کردن سایتهای کشورهای غیراخلاقی، نفوذ به سایتهای اطلاع‌رسانی حکومتی و اختلال در سایتهای نظامی آمریکا از این جمله هستند.

برای مقابله با اقدامات مسدودسازی و حذف سایتهای ایرانی از روی سرورهای آمریکایی، بهترین کار، راه‌اندازی هاستینگ ملی و شبکه اینترنت ملی است که اخیراً در دستور کار مقامات مسئول در ایران قرار گرفته است.

جنگ فیلترها

یکی از موارد مشهود مقابله آمریکا با ایران در محیط اینترنت، بحث فیلترینگ و ضد فیلترینگ است. از زمانی که ایران تصمیم گرفت سیاست فیلتر کردن سایتهای غیر مجاز یا حاوی مطالب ضد امنیت ملی را اجرا کند، آمریکا برای مقابله با این سیاست، سیاست‌های خاصی برای دسترسی کاربران ایرانی به این سایتهای اتخاذ کرد.

چند ماه پس از اجرای سیاست فیلترینگ سایتهای ایران، خبر رسید که دولت آمریکا با شرکت *Anony mizer* که در شکستن فیلتر اینترنت تخصص دارد قراردادی بسته و به این شرکت مأموریت داده است که با نرم افزارهای فیلترینگ در ایران مقابله کند. آمریکا امیدوار است با کمک به آنچه آن را جریان آزادانه اطلاعات می‌خواند، چهرهٔ مخدوش خود را در منطقه بهبود بخشد. برمن رئیس شرکت ضد سانسور آمریکا می‌گوید: هر چند

می‌دانیم که پراکسی ما به زودی در فهرست سایت‌های ممنوعه قرار خواهد گرفت، اگر لازم باشد هر روز از پراکسی جدیدی استفاده خواهیم کرد (۲۹).

رفراندوم اینترنتی

جمع‌آوری امضای اینترنتی در قالب طومارها، سیستم‌های نظرسنجی و افکارسنجی یا وب سایت‌های رأی‌گیری و همه پرسی از دیگر موارد شایان ذکر در خصوص پتانسیل‌های اینترنت برای حرکت‌های سیاسی و اجتماعی است. این پدیده نشان از این دارد که اینترنت قابلیت‌های جدیدی برای فعالیت‌های سیاسی علیه سیستم‌های رسمی فراهم کرده است. همچنین از طریق سیستم‌های نظرسنجی آنلاین می‌توان به جمع‌آوری اطلاعات و سنجش افکار کاربران اینترنت در یک کشور پرداخت؛ امری که از دایره کنترل دولت‌ها نیز خارج است. برخی جهت‌گیری‌های سیاسی یا اجتماعی را نیز می‌توان از طریق دستکاری نتایج چنین نظرسنجی‌هایی القا کرد.

راهکارها

برای مقابله با جنگ اینترنتی آمریکا و غرب علیه ایران، راهبردهای زیر باید در دستور کار قرار گیرد:

بررسی و تحلیل محتوا و تحلیل گفتمان تکنولوژی‌های اینترنتی به صورت دوره‌ای و منظم توسط موسسات تحقیقاتی و محافل آکادمیک کشور برای تبیین فرآیندهای محتوایی موجود در این تکنولوژی‌ها.

راه‌اندازی هر چه سریع‌تر دیتاسنترهای داخلی به منظور کاهش آسیب‌پذیری در برابر اقدامات خرابکارانه یا مسدودسازی سایت‌های ایرانی.

آسیب‌شناسی رسانه‌های اینترنتی برای شناسایی نقاط ضعف موجود و اقدام برای برطرف کردن آنها.

شناسایی نقاط قوت ایرانیان و فارسی‌زبان‌ها در تکنولوژی‌های اینترنتی برای تقویت بیشتر و حمایت از آن فرآیندها در جهت تأمین منافع ملی کشور.

استفاده از توانمندی کاربران ایرانی در محیط اینترنت برای به کارگیری تکنیک‌هایی مانند بمب گوگلی در برابر اقدامات خصمانه غرب در فضای مجازی.

حمایت از تولید محتوای سالم در فضای اینترنت برای سوق دادن روند تولید محتوا در جهت اهداف و منافع ملی.

ارائه آموزش‌های همگانی با شیوه‌های جذاب و جدید برای پیشگیری از آسیب‌ها و صدمات به عموم مردم و هوشیار کردن خانواده‌ها.

منابع:

- 1- <http://sharifnews.com/?3963>
- 2- http://usinfo.state.gov/usinfo/USINFO/Products/Webchats/venturelli_11_july_2006.html
- ۳- بهزاد کشمیری‌پور، گزارشگر صدای آلمان در تهران
<http://www2.dw-world.de/persian/jugend/1.122301.1.html>
- 4- <http://82.182.32.11/es/modules.php?name=News&file=article&sid=1299>
- ۵- دکتر سیدمحمد مهدی‌زاده
<http://iranwsis.org/Default.asp?C=IRAR&R=&I=196#BN196>
- ۶- ترجمه یکی از مقالات فصل پنجم کتاب:
Martha MccAughey & Mtchael Dayers (editors), "Cyberactivism",
(Routledge Publication 2003).
<http://www.rasaneh.org/persian/page-view.asp?pagetype=articles&id=2>
- 7- <http://www.bashgah.net/modules.php?name=News&file=article&sid=20174>
- 8- <http://persian.usinfo.state.gov>
- 9- Scientific - Research Quarterly on Psychological Operations
http://www.arnet.ir/?state=showbody_news&row_id=634
- 10- <http://www.gozaar.org>
- 11- http://raminbox.blogspot.com/2006/09/blog-post_25.html
- ۱۲- دکتر حسین حسینی ، دومین همایش عملیات روانی، اداره تبلیغات معاونت فرهنگی ستاد مشترک سپاه

http://www.arnet.ir/?state=showbody_news&row_id=36

۱۳- محمد صادق افراسیابی

<http://khouzestaniha.mihanblog.com>

<http://www.favanews.com>

14- <http://roozonline.com/01newsstory/016772.shtml>

15- <http://www.bashgah.net/modules.php?name=News&file=article&sid=14569>

16- <http://roozonline.com/01newsstory/016772.shtml>

17- <http://www.baztab.ir/news/36336.php>

۱۸- گزارش اختصاصی محقق برای موسسه تهران

۱۹- هفته‌نامه "آبزرور" چاپ لندن

<http://azad.gooya.name/technology/archives/035392.php>

۲۰- نای، جوزف (۱۹۹۰)، «قدرت نرم»، ترجمه محمد حسینی مقدم، فصلنامه راهبرد (مرکز

تحقیقات استراتژیک)، ش ۲۹ (پاییز ۸۲)، صص ۳۶۳-۳۸۰، ترجمه مقاله:

Soft power, foreign policy, fall 1990

<http://ashna1343.persianblog.com/#4043743>

۲۱- سهراب انعامی علمداری، ماهنامه اطلاعات راهبردی

<http://www.tebyan.net/Teb.aspx?nId=22948>

22- <http://www.baztab.com/news/23503.php>

23- <http://www.baztab.com/news/25058.php>

24- <http://barandazy.blogfa.com>

25- http://www.jomhourieslami.com/1384/13840903/13840903_jom-hori_islami_09_siasi.HTML

26- <http://i-s-m.persiangig.com/JoinI--S--M.html>

27- <http://www.payaan.com/13/archives/000196.php>

28- <http://iranwnsis.org/Default.asp?C=IRAR&R=&I=199#BN199>

29- <http://www.bashgah.net/modules.php?name=News&file=print&sid=2677>